

– Budapest, 1900. – 426 old.

Неля Жулканич

**АГРАРНЫЕ ПРЕОБРАЗОВАНИЯ В РЕГИОНЕ КАРПАТ
(СЕРЕДИНА XIX – 20–30-Е ГОДЫ XX СТ.)**

В статье проанализированы аграрные преобразования, осуществляемые на территории карпатских областей Украины на протяжении середины XIX – 20-30-х гг XX веков, в частности причины и последствия отмены барщины в Австро-Венгерской империи и реформирования сельского хозяйства карпатских областей правительствами Польши, Чехо-Словакии и Румынии в межвоенный период.

Ключевые слова: Карпаты, аграрные преобразования, сельское хозяйство, крестьянство, реформы.

Nelia Zhulkanych

**ON THE QUESTION OF AGRARIAN REFORMS IN THE CARPATHIAN REGION
(THE MIDDLE OF THE XIX–XX CENTURIES)**

The article analyzes the agrarian reforms, undertaken on the territory of the Carpathian region of Ukraine during the mid-nineteenth – early twentieth centuries, including the causes and consequences of abolition of serfdom in the Austrian empire and the reform of agriculture by governments Carpathian regions of Poland, Czechoslovakia and Romania in the 20–30's twentieth century.

Key words: Carpathians, the agrarian reforms, agriculture, peasantry reform.

УДК 94 (477)

Інна Чуйко

**РОЛЬ Є. ОЛЕСНИЦЬКОГО У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО
КООПЕРАТИВНОГО РУХУ**

У статті досліджено кооперативну діяльність визначного українського політика, економіста і громадського діяча Є. Олесницького у розвитку українського кооперативного руху.

Ключові слова: Є. Олесницький, кооперативний рух, громадсько-економічна діяльність, господарські установи, кооперація.

5 березня 2010 року минуло 150 років від дня народження Євгена Олесницького – визначного українського політика, парламентаря, економіста, кооператора і громадсько-політичного діяча. А ще – адвоката, публіциста, журналіста, редактора, видавця, перекладача, письменника, промовця, і, взагалі, всебічно обдарованої особистості, універсалізму якої можна щиро дивуватися. Усім своїм життям і багатогранною плідною діяльністю Є. Олесницький захищав соціально-економічні інтереси галичан, сприяв культурно-просвітньому розвитку українства, боровся за українську національну ідею. Упродовж кількох десятиліть він був одним із лідерів та організаторів громадсько-економічного і національно-політичного життя Східної Галичини.

Особливими є заслуги Є. Олесницького у розвитку кооперативного руху. Він відіграв важливу роль у господарській організації українства. Кооперативна діяльність і нагромаджений ним досвід захисту економічних прав селян, організаторські здібності як керівника і члена галицьких господарських товариств слугуватимуть прикладом для сучасних економістів. Донині зберігає актуальність його творча спадщина з різних сфер наукових знань. Саме кооперативна діяльність громадсько-політичного діяча стала предметом нашого дослідження.

Комплексне висвітлення цієї наукової проблеми залишилося поза межею історичних розвідок. Її окремі положення відображено у працях дослідників діаспори А. Качора [1–2] та І. Витановича [3], які фрагментарно відтворили роль Є. Олесницького у розвитку українського кооперативного руху. Важливі аспекти життєвого шляху економіста містять публікації сучасних науковців, зокрема Р. Матейка [4–6], Я. Заніка [7], С. Гелея і Р. Пастушенка [8]. Цінними для розробки досліджуваної теми є монографії Л. Реві-Родіонової [9], О. Кузьмінця і О. Цапка [10].

Наукове дослідження присвячене розв'язанню таких завдань, як: аналізу напрямків, змісту і основних результатів праці Є. Олесницького у кооперативних товариствах Стрийщини і Східної Галичини; з'ясуванню його внеску у поліпшення економічного добробуту українських селян.

У другій половині XIX – початку XX ст. на західноукраїнських землях виникали різні форми економічної самооборони громадянства, що ґрунтувалися на багатовікових народних традиціях. Найважливішою з них була кооперація – рух самозахисту економічно слабких і соціально принижених верств населення [11, с. 215]. Основною формою кооперації була кредитна, що вважалася важливим чинником матеріальної підтримки селянства [12, с. 19].

У розвитку кредитної кооперації активно проявив себе Є. Олесницький. Намагаючись піднести економічний добробут селян Стрийщини, у 1894 р. він разом з однодумцями заснував "Руську задаткову касу" (товариство з обмеженою відповідальністю) і став членом її правління [13, с. 16–17]. Економіст перетворив її у надійну фінансову інституцію, що виділяла кошти селянам на купівлю землі, розвиток ремісництва і заснування дрібних кооперативів [7, с. 169]. Є. Олесницькому і його колегам вдалося реорганізувати установу, що на загальних зборах 1895 р. перейшла від поляків до українців [3, с. 141]. Ця праця, як він згадував, здійснювалась на громадських засадах [14, с. 54–55].

Завдяки сумлінній роботі керівництва, "Руська задаткова каса" стала однією з найбільших кредитних установ Стрийщини до Першої світової війни. За своїм впливом вона займала друге місце після перемиської "Віри".

Зазначимо, що, крім широкої громадської діяльності у Стрийському повіті, Є. Олесницький не відмовлявся від праці у львівських економічних установах. Так, 1892 р. він був одним із засновників асекураційного (страхового) товариства "Дністер" ("Товариство взаїмних забезпечень від вогню, крадіжки та влому "Дністер") [15, с. 50]. Економіст став від початку створення членом наглядової ради "Дністра", а з 1909 р. – членом його дирекції [16, с. 133].

1894 р. на засіданні наглядова рада страхової компанії "Дністер" (у складі з Є. Олесницьким) прийняла рішення про створення товариства з обмеженою відповідальністю "Дністер" [17, с. 159]. Відтак, із 1895 р. почав функціонувати кооперативний банк (ощадно-позичкове товариство) "Дністер" [18, с. 53]. Його створення вважали економічно виправданим, адже зібрані кошти страхова компанія мала ввести в грошовий обіг [17, с. 159].

Зростання чисельності кредитних спілок зумовило заснування 1898 р. крайового союзу кредитового у Львові (КСК) [11, с. 217]. Саме страховій компанії "Дністер" належала ініціатива організації КСК, про що було вирішено ще 1896 р. на засіданні наглядової ради "Дністра", членом якої був і Є. Олесницький [18, с. 54]. Кооператор також взяв участь у заснуванні КСК. Відомо про обурення Є. Олесницького тим, що не було враховано його порад і, як наслідок, накреслено кредитовій установі обов'язки організовувати кооперативи різного типу і проводити у них ревізії [19, с. 299].

У 1902 р. австро-угорський прем'єр-міністр Е. Кербер спонукав представників українського національного проводу заснувати у Львові парцеляційний банк, обіцяючи свою допомогу. На посаду директора установи передбачалося обрати Є. Олесницького. Такий банк із невідомих причин так і не створили. Проте у 1910 р. з'явився "Земельний банк іпотечний", до організаторів якого увійшов Є. Олесницький, будучи членом його наглядової ради [16, с. 133].

На початку XX ст. частину функцій КСК перейняли новостворені товариства. Обов'язок ревізувати кооперативи перейшов у відання спеціальної ревізійної установи – крайового союзу ревізійного (КСР) [8, с. 61]. На щорічних загальних зборах КСР делегати обирали голову і 12 членів ради товариства [20, с. 239]. До складу перших членів ради входив і Є. Олесницький [21, с. 1].

На сторінках журналу "Економіст" (органу КСР) читаємо пояснення умов отримання кредиту в різних фінансових установах Східної Галичини. Так, для одержання позики до 10 млн крон у крайовому банку Львова необхідна наявність власного капіталу (не менше 10 тис. крон), добре розвиненого вексельного портфелю, зразкового фінансового становища і діловодства. Кредит надавала дирекція банку разом з комітетом цензорів у складі 16 членів. Зауважимо, що у склад цього комітету поряд з іншими входив і Є. Олесницький [22, с. 14].

Із усіх видів виробничої кооперації у Східній Галичині найзначнішого розвитку набула молочарська. Її розгортанню передувала чимала організаторська й пропагандистська робота, очолювана Стрийською філією "Просвіти". Її головою у 1904–1908 рр. був Є. Олесницький. Молочарство стало тією галуззю кооперації, до створення якої він найбільше прилучився. "Батьком" молочарського промислу, правда, вважають хорового диригента і композитора О. Нижанківського. Але погодимось із думкою І. Витановича, що саме під впливом Є. Олесницького, О. Нижанківський вирішив "сховати на час диригентську батуту до футерала й замінити її молочарською кружлівкою" [3, с. 151].

Інженер Ю. Павликовський, учень Є. Олесницького, згадував про те, що у 1904 р. знизилися ціни на збіжжя, м'ясо, а зросли на масло – один з основних продуктів селянських господарств. Є. Олесницький використав цю кон'юнктуру для втілення в життя планів щодо розвитку молочарства [2, с. 353].

Вперше він поставив питання про створення українського кооперативного молочарства на засіданні Стрийської філії "Просвіти" (1903) [6, с. 257]. На скликаній ним конференції у 1904 р. ухвалено конкретну програму практичних дій. Основні її положення ґрунтувалися на організації молочарства, передові позиції у цьому плані посідала філія "Просвіти" у Стрию, проведенні практичних курсів, з залученням технічних засобів, створенні молочарських спілок з завершеним циклом, залученні фахівців [23, с. 25].

Упродовж 1904–1905 рр. на сторінках газети "Діло" Є. Олесницький неодноразово піднімав ці питання [5, с. 9]. Він пропонував селянським господарствам підміських сіл спеціалізуватися на молочарстві, виходячи зі значного попиту в перспективних промислових осередках – Стрию, Дрогобичі, Бориславі, що забезпечило б прибутковість селянських господарств [20, с. 235].

Пропаганда переваг кооперативних молочарських спілок серед українців Східної Галичини незабаром принесла перші практичні результати. Так, у 1904 р. в с. Завадів Стрийського повіту при місцевій читальні "Просвіти" почала діяти перша українська молочарська спілка на чолі з О. Нижанківським [24, с. 3].

Збільшення кількості таких товариств викликало необхідність створення організаційного центру для їх керівництва. Із цією метою Є. Олесницький ініціював нараду Стрийської філії "Просвіти", на якій заснував "Союз руських (українських) молочарських спілок" на чолі з О. Нижанківським (1905) [5, с. 9–10]. Нарада відбулася зі вступним словом Є. Олесницького, який, окрім інших, став членом правління союзу. Основне завдання новоствореної структури полягало у заснуванні нових молочарських спілок, нагляді за існуючими за допомогою інструкторів, посередництвом у збуті продукції, відання складом технічних засобів молочарства, організації практичного навчання тощо [25, с. 45–46].

Союз співпрацював із крайовим віділом, Краківським товариством молочарським, Галицьким господарським товариством, а також з різними фірмами і фабриками у краї і за кордоном, зокрема у Копенгагені, Відні, Празі [25, с. 52]. Відділи при сільських закупівельно-збутових кооперативах приймали 200–400 л молока щоденно. Із нього виробляли близько 20 кг масла [26, с. 21]. Значних успіхів у справі молочарства Стрийська філія "Просвіти" досягла у 1906 р. Її здобутки незабаром стали відомі на усій території західноукраїнських земель. Молочна продукція галицьких спілок за якістю зовсім не поступалася продукції польських та німецьких, зате ціна її була нижчою [10, с. 9].

У 1907 р. "Союз руських молочарських спілок" із відділу Стрийської філії "Просвіти" перетворився на самостійну організацію – крайовий "Союз господарсько-молочарський" у Стрию. Лише створення фахової установи з кваліфікованими спеціалістами могло реалізувати потенційні можливості української молочарської кооперації [4, с. 160]. Швидке реформування союзу зумовлювалося ще й активністю поляків у створенні молочарень. Директорами установи стали О. Нижанківський, Л. Горалевич, М. Тюк. На його загальних зборах обрано першу наглядову раду на чолі з Є. Олесницьким (1908 р.) [5, с. 10].

Союз одержував значні дотації від австро-угорського міністерства сільського господарства і крайових державних установ [27, с. 259]. Про позитивні наслідки діяльності молочарських спілок свідчать статистичні дані. У 1909 р. було 42 молочарні [10, с. 10], наприкінці 1910 р. нараховувалось вже 58, а напередодні Першої світової війни їх кількість становила біля 100 при річній переробці 7,5 млн л молока і виробництві 300 т масла, яким торгували у межах Австро-Угорщини та експортували за кордон [5, с. 10]. 1910 р. установа мала 6 крамниць (у Львові, Стрию, Перемишлі, Станиславові), 17 молочарень володіли власними будинками, а прибутки складали до 5 млн крон [1, с. 23].

У 1908 р. союз розпочав будівництво холодильні у Стрию, 1909 р. влаштував першу хліборобську виставку, за яку отримав срібну медаль від австро-угорського міністерства сільського господарства, заснував пасічницьку секцію. У 1913 р. почала працювати молочарська школа у Стрию [20, с. 235–236].

Товариство займалося також справами господарського виховання населення. 1903 р. у Перемишлі організовано практичні курси з питань молочарства, сільської торгівлі, кредиту тощо [10, с. 10]. 1911 р. при установі започатковано щорічні курси бухгалтерства і молочарства [27, с. 259].

Отже, крайовий союз господарсько-молочарський у Стрию завдяки зусиллям Є. Олесницького став однією з найпотужніших економічних структур, що висунула Східну Галичину в число провідних експортерів молочних продуктів, зокрема масла в Європі. Прибутки з молочного господарства становили чималу суму в загальному бюджеті західноукраїнського селянства.

Історія постачально-збутової кооперації почалася 1899 р. зі "Спілки для господарства й торгівлі" у Перемишлі [9, с. 61]. Задля кращої організації торгівельно-посередницьких операцій при крайовому господарському товаристві "Сільський господар" у Львові (очолюваному Є. Олесницьким у 1909–1913 рр.) виник спеціальний синдикат [9, с. 73]. У 1911 р. було вирішено об'єднати останній зі "Спілкою для господарства і торгівлі" у Крайовий союз господарсько-торгівельних спілок у Львові

[8, с. 62]. Його директором став Т. Кормош. Головою наглядової ради обрали Є. Олесницького [28, с. 18–19], який перебував на цій посаді упродовж 1911–1912 рр. [29, с. 3–4].

Основні завдання крайового "Союзу господарсько-торгівельних спілок" у Львові полягали у створенні господарсько-торгівельних товариств, захист і перед владою, технічному контролі, організації закупівлі й збуту рілльничої продукції [18, с. 58]. У 1912 р. установа здійснила військові поставки і закликала сільськогосподарські спілки збирати потрібні продукти з цією ж метою [30, арк. 1]. У період стихійних лих 1912–1913 рр. товариство взяло на себе місію допомоги потерпілим господарствам Східної Галичини [28, с. 10]. Користуючись субвенціями "Сільського господаря", союз мав сприятливі умови розвитку.

Зростання чисельності товариств для закупівлі й продажу худоби та їх торгівельних операцій викликало потребу об'єднання в межах краю у 1911 р. За сприяння очолюваного Є. Олесницьким "Сільського господаря" засновано крайовий "Союз для хову (розведення) і збуту худоби" у Львові під керівництвом Я. Литвиновича і Б. Дуткевича [3, с. 155]. Є. Олесницький став головою управлінської ради [31, с. 186]. Установа мала опікуватися спілками, допомагати їм у діловодстві й пошуках ринків збуту худоби [20, с. 234].

Поставки, організовані крайовим "Союзом для хову і збуту худоби", могли впливати на ринкові ціни. Свідченням цього був факт, що 1911 р. установа закупила і відправила на віденські ринки 73575 голів, головним чином свиней [12, с. 18], ставши основним постачальником м'яса у Відень не лише зі Східної Галичини, але й з усієї імперії. Проте успішна діяльність союзу не стала предметом зацікавлення влади. Ця обставина хвилювала Є. Олесницького, про що він зазначав у одному зі своїх депутатських виступів [32, с. 10–11]. Водночас із продажу худоби українські кооператори не мали значних прибутків. Це було пов'язано з конкуренцією з іншими країнами [20, с. 235].

Як бачимо, у Східній Галичині виникла розгалужена мережа сільськогосподарської кооперації, об'єднаної трьома установами: крайовий "Союз господарсько-молочарський" у Стрию, крайовий "Союз господарсько-торгівельних спілок", крайовий "Союз для хову і збуту худоби" у Львові, які були організовані за ініціативи й активної підтримки Є. Олесницького.

Перша світова війна і воєнні дії, що відбувалися на території Східної Галичини, призвели до занепаду західноукраїнського кооперативного руху. Із розпадом Австро-Угорської імперії закінчився перший період його розвитку.

Таким чином, серед українських громадсько-політичних діячів, які прислужилися національній кооперації, вирізняється постать економіста-правника Є. Олесницького. Він – заслужений організатор, творець і провідник громадсько-економічних товариств Стрийщини ("Задаткова каса", крайовий "Союз господарсько-молочарський") і краю (крайовий "Союз господарсько-торгівельних спілок", крайовий "Союз для хову і збуту худоби" у Львові), а також член дирекції страхового товариства "Дністер", "Земельного банку іпотечного" та крайового "Союзу ревізійного" у Львові.

Керівні посади в господарських товариствах місцевого, крайового і навіть загальнодержавного масштабу Є. Олесницький продуктивно використав для популяризації демократичних економічних ідей та їх практичної реалізації в українському середовищі.

Молочарство стало тією галуззю сільської кооперації, до створення якої він найбільше прилучився. Саме прибутки від молочарства завдяки діяльності крайового "Союзу господарсько-молочарського" сприяли розв'язанню проблеми поліпшення матеріального добробуту галицько-українських аграріїв. Організаторські здібності економіста-юриста, нагромаджений ним багатий досвід захисту господарських інтересів галицького селянства, його економічні погляди й донині є цінним надбанням українського державотворення.

Список використаних джерел

1. Качор А. Роля "Просвіти" в економічному розвитку Західної України / Качор А. – Вінніпег: Накладом Товариства "Просвіта" в Порт Артурі, 1960. – 31 с. 2. Качор А. Стрий – колиска українського кооперативного молочарства / Качор А. // Стрийщина. Історично-мемуарний збірник Стрийщини, Скільщини, Болахівщини, Долинщини, Рожнітківщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини: В 3 т. / Ред. І. Пеленська, К. Баб'як. – Нью-Йорк: Комітет Стрийщини, 1990. – Т. 2. – С. 345–365. – (Наукове товариство ім. Шевченка. Український архів; т. XLIX А. Регіональний збірник). 3. Витанович І. Історія українського кооперативного руху. Із праць Історично-Філософської Секції НТШ / Витанович І. – Нью-Йорк: Товариство Української Кооперації, 1964. – 624 с. 4. Матейко Р. Віхи історії українського кооперативного молочарства / Роман Матейко // Українська кооперація: історичні та соціально-економічні аспекти. 36. статей. Том II. За заг. ред. д-ра іст. наук, проф. С. Гелея. – Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2001. – С. 159–164. 5. Матейко Р. М. Колиска кооперативного молочарства. Коротка історична довідка про виникнення та діяльність "Маслосоюзу" / Матейко Р. М. // Сільський господар. – 1997. – № 7–8. – С. 9–11. 6. Матейко Р. М. Роль товариства "Просвіта" у становленні та розвитку української молочарської кооперації Східної Галичини (1904–1914) / Матейко Р. М. // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства / За заг. ред. проф. П. П. Кононенка. –

К.: Поліграфічний центр "Фоліант", 2005. – Т. VI. – С. 255–264. 7. Занік Я. Євген Олесницький і початок української молочної кооперації в Галичині / Занік Я. // Українська кооперація: історичні та соціально-економічні аспекти (збірник статей). Т. 1. – Львів: Б. в., 1998. – С. 168–170. 8. Гелей С. Львів – столиця української кооперації / Гелей С., Пастушенко Р. // Українська кооперація: історичні та соціально-економічні аспекти (збірник статей). Т. 1. – Львів: Б. в., 1998. – С. 59–66. 9. Рева-Родіонова Л. Українське товариство "Сільський господар". 1899–1944 рр. Історія. Досвід / Рева-Родіонова Л. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2000. – 368 с. 10. Кузьмінець О. В. Діяльність "Просвіт" в галузі кооперації та господарського виховання українського народу в кінці XIX – на початку XX століть / Кузьмінець О. В., Цапко О. М. . – К.: Знання, 1998. – 18 с. 11. Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу: Навчальний посібник / Лановик Б. Д., Лазарович М. В.. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Тернопіль: Джура, 2003. – 316 с. 12. Олесевич Л. О. Кооперативні міфи і капіталістична діяльність. Західноукраїнська буржуазна кооперація (1883–1939) / Олесевич Л. О. – К.: Наукова думка, 1974. – 167 с. 13. Товарищення кредитові // Економіст. Місячник економічно-господарський, Орган Краєвого Союзу Ревізійного / Ред. О. Сасвич. – Львів: 3 друкарні Наукового Товариства імені Шевченка під зарядом К. Беднарського, 1908. – Ч. 1. – С. 12–19. 14. Олесницький Е. Сторінки з мого життя: У двох частинах / Олесницький Е. – Львів: Накладом Видавничої Спільки "Діло", 1935. – II частина (1890–1897). – 123 с. 15. Котлобулатова І. П. Львівські скарбниці / Котлобулатова І. П. – Львів: ЛА "Піраміда", 2002. – 92 с. 16. Сохоцький І. Д-р Євген Олесницький / Сохоцький І. // Історичні постаті Галичини XIX–XX ст. – Нью Йорк-Париж-Сідней-Торонто: Заходом і коштом Осередку праці НТШ у Філадельфії, 1961. – С. 118–136. – (Наукове товариство ім. Шевченка. Бібліотека українознавства. Ч. 8). 17. Павлюк О. Комерційні та кооперативні банки. Кооперативний банк "Дністер" / Павлюк О. // Українська кооперація: історичні та соціально-економічні аспекти (збірник статей). Т. 1. – Львів: Б. в., 1998. – С. 157–160. 18. Історія української кооперації. Витяги з лекцій читаних на кооперативних курсах укр. сел. Спільки в Празі Я. Грабовим. – Прага: Видання української селянської спільки на еміграції в Ч.-С. Р., 1924. – 79 с. 19. Мілянчик А. З господарського минулого Стрийщини / Мілянчик А. // Стрийщина. Історично-мемуарний збірник Стрийщини, Скільщини, Болахівщини, Долинщини, Рожнітівщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини: В 3 т. / Ред. І. Пеленська, К. Баб'як. – Нью Йорк: Комітет Стрийщини, 1990. – Т. 2. – С. 292–304. – (Наукове товариство ім. Шевченка. Український архів; т. XLIX А. Регіональний збірник). 20. Бабенко С. Г. Історія кооперативного руху: Підручник для кооперативних вузів / Бабенко С. Г., Гелей С. Д., Гончарук Я. А. та ін. / Укоопспілка, Львівська комерційна академія. – Львів: Інститут українознавства НАНУ, 1995. – 410 с. 21. Звіт з діяльності Товариства "Краєвий Союз ревізійний у Львові" // Діло. – Львів, 1907. – 6 лютого. – С. 1. 22. Обіжник Краєвого Союзу Ревізійного у Львові з дня 30 цвітня 1908 до союзних товаришень заробкових і господарських // Економіст. Місячник економічно-господарський, Орган Краєвого Союзу Ревізійного / Ред. О. Сасвич. – Львів: 3 друкарні Наукового Товариства імені Шевченка під зарядом К. Беднарського, 1908. – Ч. 4. – С. 13–15. 23. Звіт з діяльності філії Просвіти в Стрию за час від 11. червня 1903 до 11. мая 1904. – Львів: Накладом філії Просвіти в Стрию. 3 печатні В. А. Шийковського, 1904. – 31 с. 24. Якель Р. "Маслосоюз" селянам не чужий / Якель Р. // Свобода. – Тернопіль, 2004. – 26 жовтня. – С. 3. 25. Звіт з діяльності філії Просвіти в Стрию за час від 11. мая 1904 до 11. мая 1906. – Львів: Накладом філії Просвіти в Стрию. 3 печатні В. А. Шийковського, 1906. 26. Якель Р. Свій – чужий "Маслосоюз" / Якель Р. // Дзеркало тижня. – 2004. – 23–29 жовтня. – С. 21. 27. Економічна історія України: Підручник / Б. Д. Лановик, М. В. Лазарович, Р. М. Матейко, З. М. Матисякевич; За заг. ред. Б. Д. Лановика. – К.: Видавничий дім "Юридична книга", 2004. – 456 с. 28. Творидло М. "Центросоюз" (трицятиліття його діяльності) / Творидло М. // Ювілейний альманах Центросоюзу в 30-ліття. – Львів, 1930. – С. 6–19. 29. Коренець Д. Вступне слово / Коренець Д. // Ювілейний альманах Центросоюзу в 30-ліття. – Львів, 1930. – С. 3–5. 30. Центральний державний історичний архів України у м. Львові. – Ф. 302. – Оп. 1. – Спр. 36. – 19 арк. 31. Звіт Краєвого Товариства господарського "Сільський Господар" у Львові за рік 1911. – Львів: Накладом Краєвого Товариства господарського "Сільський Господар" у Львові. 3 друкарні І. Айхельбергера, 1912. – 203+126 с. 32. Олесницький Є. В обороні хліба-хлібороба: Промова посла Д-ра Євгена Олесницького виголошена в палаті послів австрійського парламенту на засіданню 13 жовтня 1911 р. при дебаті над внесенем в справі дорожнечі / Олесницький Є. – Львів: "Сільський Господар", 1911. – 16 с. – (Б-ка "Сільського господаря", Ч. 17).

Інна Чуйко

РОЛЬ Е. ОЛЕСНИЦЬКОГО В РАЗВИТІИ УКРАИНСКОГО КООПЕРАТИВНОГО ДВИЖЕНИЯ

В статье показано плодотворную кооперативную деятельность выдающегося украинского политика, экономиста и общественного деятеля Е. Олесницкого в развитии украинского кооперативного движения.

Ключевые слова: Е. Олесницкий, кооперативное движение, общественно-экономическая деятельность, хозяйственные учреждения, кооперация.

Inna Chuiko**ROLE IN THE DEVELOPMENT OF E. OLESNYTSKYI UKRAINIAN COOPERATIVE MOVEMENT**

The cooperative activities of a prominent Ukrainian politician, economist and public figure E. Olesnytskyi are looked in the paper in the development of the Ukrainian cooperative movement.

Key words: E. Olesnytskyi, cooperative movement, social and economic activity, economic institutions, cooperation.

УДК 94 (477)**Юрій Древницький****НАУКОВА СПАДЩИНА ВОЛОДИМИРА СТАРОСОЛЬСЬКОГО У СФЕРІ
ЮРИСПРУДЕНЦІЇ**

У статті висвітлено наукову діяльність В. Старосольського, проаналізовано його праці, присвячені методології вивчення юриспруденції, зокрема її соціологічному напрямку, теорії нації, проблемам держави і права.

Ключові слова: В. Старосольський, держава, влада, право, політика.

Громадсько-політична діяльність В. Старосольського у своїх ключових напрямках була не просто рецепцією суспільно-політичних ідей, що дискутувалися у галицькому середовищі інтелігенції, але зумовлювалася, насамперед, власним пошуком відповідей на актуальні тогочасні проблеми. Основну роль у цьому відіграли наукові зацікавлення В. Старосольського проблемами теорії держави і права, соціології та націології.

В. Старосольський, як і багато тогочасних представників галицької інтелігенції, вдало поєднував у собі риси глибокого дослідника з активною участю в національному русі. Про це, зокрема, писав Іван Кедрин. "Це була виїмкова і насправді дуже рідкозустрічна комбінація прикмет тіла і духа, – підкреслював він, – що зосередилась в одній особі: високий, статний, з подовгастим худим обличчям аристократа і таким же аристократичним спокоєм та манерами, – тип ученого, проте з тонким почуттям гумору і при всьому нахилі до студій далеко не відлюдок, – Богом обдарований промовець, естет і гуманіст, здавалось би – кабінетна людина, проте ідеолог Українського Січового Стрілецтва, – соціяліст, але ворог марксизму й ворог всякого екстремізму та сектанства, рідкісна поява, рідкісна індивідуальність" [1, с. 389].

Підсумком наукової роботи В. Старосольського стала підготовка і видання статей, підручників та монографій. Свідченням його наукового авторитету було обрання 4 січня 1924 р. дійсним членом історично-філософської секції Наукового товариства імені Шевченка (НТШ) у Львові [2, арк. 1]. В. Старосольський був автором близько 20 ґрунтовних праць (окремі з них збереглися лише в рукописах).

Об'єктом дослідження є наукова діяльність В. Старосольського в контексті українського національного руху, а предметом – наукові праці В. Старосольського з юриспруденції.

Метою статті є показати прикладну цінність творчого доробку вченого для сучасних процесів державотворення в Україні.

Комплексне висвітлення зазначеної проблеми залишилося поза межею історичних розвідок, але її окремі положення відображено у працях сучасних дослідників-юристів С. Максимовича [3–5] та П. Стецюка [6]. Зазначені автори відтворили погляди В. Старосольського на генезу національної політико-правової системи, проаналізували його бачення проблем держави і права.

Власна методологічна концепція В. Старосольського у питаннях теорії держави і права формувалася доволі тривалий час, підсумком чого стала публікація праці "Методологічна проблема в науці про державу" (1923 р.).

Розпочинаючи характеристику "суті методологічної проблеми" В. Старосольський стверджував, що не можна в науковій теорії залишити її поза увагою. Він вважав, що спосіб вивчення об'єкту і предмету дослідження є свого роду науковою парадигмою, що веде до певного результату і не дозволяє вийти за її межі. Ще більшої значимості методологічні засади набувають у суспільствознавстві, оскільки тут, у залежності від результатів наукового аналізу, формується людський світогляд і будуються плани щодо подальшого покращення умов суспільного буття індивіду, зазначав вчений [7, с. 27].